

"Ve keza, insanın bir cihetle kıl kadar bir ihtiyarı, zerre kadar bir iktidarı, şuâ kadar bir hayatı, dakika kadar bir ömrü, cüz'î bir cüz kadar mevcudiyeti varsa da, diğer cihetle hadsiz bir acz ve fakrı da vardır..." cümlesini açıklar mısınız?

"Ve keza, insanın bir cihetle kıl kadar bir ihtiyarı, zerre kadar bir iktidarı, şuâ kadar bir hayatı, dakika kadar bir ömrü, cüz'î bir cüz kadar mevcudiyeti varsa da, diğer cihetle hadsiz bir acz ve fakrı da vardır. Kadîr-i Mutlak ve Ganiyy-i Mutlakın tecelliyatına geniş bir mâkes olur."(1)

Üstad Hazretlerinin yine Mesnev-i Nuriye'de geçen şu ibareleri meseleye ışık tutar mahiyettedir:

"Ve keza, mümkünatın da iki veçhi vardır: *Birisi*: Enaniyetle vücuttur. Bu ise, ademe gider ve ademe kalb olur."

"*İkincisi*: Enaniyetin terkiyle ademdir. Bu ise Vâcibü'l-Vücuda bakar, bir vücut kazanır. Binaenaleyh, vücut istersen, mün'adim ol ki vücudu bulasın."(2)

Aynada yansıyan ışık aynanın kendi malı değil, güneşin malıdır. İnsanın benliği de bir ayna gibidir. Bu benlikte görünen cüzi ilim, irade, kudret, sahiplik gibi hissiyatlar Allah'ın isimlerinden yansıyan tecellilerdir. İşte nefis de bir ayna hükmünde iken, kendini fail ve muktedir biliyor, zillet ve alçaklığına bakmadan Allah'a meydan okuyor. İnsan bu mana-yi ismi ciheti ile fanidir, yok hükmündedir ve yok olmaya da mahkumdur.

İnsan kul ve ayna olduğunun bilincine vardığı zaman, Allah katında vardır ve rızasına kavuşmuştur. Kulluğu ve aynalığı bırakıp, Allah karşısında varlık ve serbestlik iddia ederse, yokluk ve fena içindedir. Yani varlıkta yokluk, yoklukta varlık vardır. İnsan, benliğini ortaya koyup, ben varım derse, yoktur; ben yokum derse, yani üzerindeki nimet ve ikramların kendinden değil, Allah'tan olduğunu bilirse, vardır demektir. Böyle olunca, Allah'ın sonsuz isim ve sıfatlarını arkasına ve

yardıma almış oluyor.

İnsan da dahil, mahlukat Allah'ın sanatı ve eseri olması noktasından ve sırf Onun isim ve sıfatlarına işaret ve beşaret etmek noktasından vardılar. Yoksa kendi başlarına ve kendi hesaplarına bir hiç ve yok hükmündeler. Üstad Hazretlerinin **"Vücutta adem, ademde vücut var."** demesi, bu mananın bir özeti ve formülü gibidir. İnsan benlik cihetinde yok, kulluk cihetinde vardır.

Acizlik ve fakirlik, Allah'ın kudret ve zenginliğine açılan iki pencere iki kapı hükmündedir. İnsan aczini anladıkça Allah'ın kudretini de o nispetle anlar. Yani ne kadar acizlik o kadar kudret bilinci. Aynı ölçü fakirlik için de geçerlidir. Tabi bu keyfiyetler iman temeli üstünde inkişaf eder. Allah'ın varlığını ve birliğini bilmeyen birisi onun isim ve sıfatlarını idrak edemez. İnsanın fitratına dizayn edilen acizlik ve fakirlik damarı Allah'ı bulmakta ve ona iman etmekte bir teşvikçi ve faktördür. Bir insan çaresizlik ve ihtiyaç işareti ile çare olan Allah'ı sezebilir. İnsan bu ciheti ile Allah'ın isimlerine çok kabiliyetli ve kapsamlı bir aynadır. İnsan küfür ve ene noktasından ne kadar hakir ve zelil ise, dua ve ibadet noktasında da o kadar ulvi ve azizdir.

Dipnotlar:

(1) bk. [Mesnevî-i Nuriye, Onuncu Risale](#)

(2) bk. [a.g.e., Katre](#)